

नागपूर सुधार प्रन्यासने नागरीकरणासाठी
संपादित केलेल्या जमीनीपैकी विकसीत
जमीन विस्थापितांना मंजूर करण्याबाबत..

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक-नासुप्र-२०१५/प्र.क्र.१२७/नवि-२६

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :-३०/३/२०१६

वाचा :-

- १) शासन पत्र क्र.एनआयटी-१५८४/सी.आर.३१५/८४ युडी-१३, दिनांक २३/९/१९८६
- २) शा.नि.नगरविकास विभाग, क्रमांक-नासुप्र-१९८९/४१३५/प्र.क्र.३८८/नवि-२६
दिनांक ६/३/१९९०
- ३) शा.नि.नगरविकास विभाग, क्रमांक-नासुप्र-१९८५/४१३५/प्र.क्र.३८८/नवि-२६
दिनांक १७/१/१९९२
- ४) सभापती, नागपूर सुधार प्रन्यास यांचे पत्र क्र.का.अ.(मु)/व्हि.ए.एल./३१४८,
दिनांक १८/६/२०१२
- ५) सभापती, नागपूर सुधार प्रन्यास यांचे पत्र क्र.का.अ.(मु)/व्हि.ए.एल./५१२२,
दिनांक ०६/०९/२०१२
- ६) सभापती, नागपूर सुधार प्रन्यास यांचे पत्र क्र.का.अ.(मु)/व्हि.ए.एल./१७३२,
दिनांक २८/०३/२०१४
- ७) सभापती, नागपूर सुधार प्रन्यास यांचे पत्र क्र.स.अ.(मुल्यां)/४८५६, दिनांक ०३/०८/२०१५

प्रस्तावना :-

नागपूर शहरात नागरीकरणासाठी ज्या जमीनी संपादित करण्यात येतात त्याचा ताबा विस्थापितांकडून नागपूर सुधार प्रन्यासला लवकर मिळत नाही व विस्थापीत न्यायालयात जाण्याची प्रकरणे वाढत आहेत. भूसंपादन कार्यवाहीस अधिक चालना मिळावी या उद्देशाने ज्यांची जमीन संपादित करावयाची आहे अशा विस्थापितांना रोख मोबदल्याएवजी ३००० चौ.मी. फुट एवढा विकसीत भूखंड मिळण्यासंबंधी विकल्प देण्यासंबंधीचे आदेश शासनाने संदर्भाधीन क्र.१ येथील आदेश निर्गमित केले. परंतु आदेशाला फारसा प्रतिसाद मिळाला नाही. यानंतर जमीन विस्थापितांना अधिक सवलत देण्यासाठी तसेच काही महत्वाच्या प्रकल्पासाठी जसे रिंग रोड इ. तसेच न्यायालयीन प्रकरणे प्रलंबित असल्यामुळे जमीनीचा उपयोग करण्यासाठी शासनाने संदर्भाधीन क्र.२ अन्वये निर्णय घेवून संपादित जमीनीच्या मोबदल्यात १२.५ टक्के जमीन देण्याबाबत काही अटी व शर्तीवर मान्यता दिली आहे. तदनंतर शासनाने संदर्भाधीन क्र.३ येथील शासन निर्णयानुसार भूसंपादन मोबदल्यात ४००० चौ.फू. प्रती एकर विकसीत भूखंडक देण्यास मान्यता दिली.

शासनाच्या दि.२७/२/२००२ च्या निर्णयानुसार नागपूर सुधार प्रन्यासकडे फक्त सात योजनांचे नियंत्रण आहे व सद्यःस्थितीत नागपूर सुधार प्रन्यासकडे भूसंपादनासाठी कुठलीही योजना कार्यान्वीत नाही.

संदर्भाधीन क्र.३ येथील शासन निर्णयातील अट क्र.६ खालीलप्रमाणे आहे :-

“ज्या प्रकरणात जमीन मालकाकडून नागपूर सुधार प्रन्यासने ताबा घेतला आहे किंवा ज्या प्रकरणात संबंधीत व्यक्तीने मोबदल्याची रक्कम वाढवून मिळण्याबाबत अथवा इतर कारणासाठी न्यायालयात प्रकरणे नेली नाही किंवा ज्यांनी मोबदल्याची रक्कम स्विकारली असेल त्यांना या योजनेचा फायदा मिळणार नाही.”

या अनुषंगाने भुअर्जनाधिन जमीनीचा ताबा नासुप्रला जिल्हाधिकारी कार्यालय/ विशेष भूसंपादन अधिकारी यांचे मार्फत प्रदान करण्यात आला/येतो. यातील मोबदला रकमेचे प्रदान हे सर्वस्वी जिल्हाधिकारी कार्यालयामार्फत होत असते. त्याकरिता आवश्यक रकमेचा भरणा नागपूर सुधार प्रन्यासद्वारे जिल्हाधिकारी कार्यालयात आगाऊ जमा करण्यात आलेला असतो. नागपूर सुधार प्रन्यासला सर्व कायदेशिर बाबीची परीपूर्ती करून नियमानुसार जिल्हाधिकारी/ विशेष भूसंपादन अधिकारी यांचे मार्फत ताबा प्राप्त झाल्यावर ती जमीन नियमाप्रमाणे नागपूर सुधार प्रन्यासच्या मालकीची असते. म्हणजेच भुगतान करण्यात आलेली रक्कम कशा पद्धतीने भुगतान करण्यात आली ह्याच्याशी नागपूर सुधार प्रन्यासचा संबंध नसून सर्वस्वी जिल्हाधिकारी / विशेष भूसंपादन अधिकारी, यांच्या अखत्यारीतील बाब आहे.

आता असे निर्दर्शनास आले आहे की, काही व्यक्ती आम्ही भुअर्जनाच्या रकमेची उचल केलेली नाही या कारणास्तव, उक्त संदर्भाधीन क्र.३ येथील शासन निर्णयानुसार भुखंडक मिळण्यास पात्र आहोत व आम्हाला भुखंडक प्रदान करण्यात यावा यासाठी निवेदन/ अर्ज करून शासनस्तरावर पत्रव्यवहार करीत आहेत. येथे एक गोष्ट प्रकर्षाने नमूद करणे आवश्यक आहे की, हा शासन निर्णय फक्त नागपूर सुधार प्रन्याससाठी घेण्यात आलेला असून, त्यानुसार १९८६ पर्यंत बहुतांश जमीनीचे भुसंपादन नागपूर सुधार प्रन्यासद्वारे केले गेलेले आहे. व इतर विभागांशी या शासन निर्णयाचा कुठल्याही प्रकारे संबंध नाही. यातील बहुतांश प्रकरणांचा निवाडा व ताबा २० ते २५ वर्षांगोदरच कार्यान्वीत करून जमिनीवर नासुप्रचे नियमाप्रमाणे विकास कामे करून विल्हेवाट लावलेली आहे. त्यामुळे इतक्या प्रदीर्घ कालावधीनंतर अशा अर्जावर आवेदकास अनुकूल निर्णय होणे अभिप्रेत नाही आणि संयुक्तीक ही नाही. तसेच १८९४ चा भूसंपादन कायदाही रद्द झालेला असल्यामुळे याच्याशी संबंधीत बाबीचे औचित्य नाही. सबू, शा.नि.क्र.नासुप्र-१९८५/४९३५/प्र.क्र.३८८/नवि-२६ दिनांक १७/१/१९९२ हा निरस्त करण्याबाबत नागपूर सुधार प्रन्यासने संदर्भाधीन क्र.४ ते ७ अन्वये पाठविलेल्या प्रस्तावास मान्यता देणे व या अनुषंगाने याच विषयाशी संबंधीत संदर्भाधीन क्र.१ येथील शासनपत्र व संदर्भाधीन क्र.२ येथील शासन निर्णय हे निरस्त करणे आवश्यक असल्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

उक्त प्रस्तावना पहाता संदर्भाधीन क्र.१ येथील शासनपत्र व संदर्भाधीन क्र.२ व ३ येथील शासन निर्णय या शासन निर्णयान्वये निरस्त करण्यात येत आहेत.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१६०३३०९३५१५३६३२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षंकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ज.ना.पाटील)
शासनाचे उप सचिव

प्रति,

- १) मा.राज्यपालांचे प्रधान सचिव,
- २) मा.मुख्यमंत्री महोदय यांचे प्रधान सचिव
- ३) मा.राज्यमंत्री (नगरविकास) यांचे खाजगी सचिव
- ४) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई
- ५) महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर
- ६) सभापती, नागपूर सुधार प्रन्यास, नागपूर
- ७) प्रधान सचिव (नवि-१) यांचे स्वीय सहायक
- ८) सचिव (नवि-२) यांचे स्वीय सहायक
- ९) निवडनस्ती (नवि-२६).